

Zprávy z České

PŘÍLOHA

Zvonárna Rudolf Manoušek, Česká u Brna

Zvony jsou odněpaměti svědky našeho života. Snad každý zná slova písně Marty Kubišové: ...*a já prosím, nechte zvony znít!... jen zvony ví, co jsí mi vzal, jen zvony ví, co bude dál!*

A skutečně, jakoby s námi zvony prožívaly ty nejdůležitější chvíle, okamžiky, při kterých se nám rozbuší srdce, kdy je nám smutno, nebo nás naopak zaplaví pocit štěstí.

V době, kdy ještě nikdo neměl ponětí o hromadných sdělovacích prostředcích, o internetu, ba ani o rozhlase po drátě, už stovky let plnily jejich funkci zvony. Svolávaly k službám Božím a modlitbám, doprovázely sváteční události, oslavovaly vítězství, oznamovaly důležité události pro život obce: úmrtí, poplach při požáru, při vpádu nepřátel. Kromě hrozcích katastrof upozorňovaly i na začátek a konec výročních trhů, svolávaly k bouřlivým shromážděním nebo třeba zvonily *na pokoj* (oznamovaly policejně nařízenou „zavíračku“ hospod). Sloužily i k navigacím účelům, např. prachatické *soumarské zvonění* navádělo soumary putující v obtížných podmínkách k městu.

I samotný zvuk zvonů byl považován za modlitbu, zvonilo se za odvrácení tureckého nebezpečí, za dobrou úrodu, proti mračnům – lidé přisuzovali silnému zvuku zvonů schopnost odnímat mrakům zlou moc a snažili se tak uchránit před ničivými dopady bouřek. Asi tedy nebude náhodou, že si ke zvonům vytvořili silný vztah, zvon není jen kusem kovu, ale téměř jakousi osobností, má svoje jméno, bije mu srdce...

Kvalitně ulitý zvon nás ovšem při slušném zacházení mnohonásobně přežije, dokonce se jeho rezonanční schopnosti s věkem zlepšují. Snad i pro svou dlouhověkost a umístění vysoko ve věžích kostelů v nás vzbuzuje dojem věčného nadhledu, jak o tom zpívá Marta Kubišová. Tisíc let pro něj nic neznamená, sleduje z výšky lidské hemžení, provází nás v dobách klidných i převratných, aniž by se cokoli změnilo na jeho jasném zvuku – nikdy neztrácí svoje naladění.

Pomoci takovému zvonu na svět, to už je tedy nějaká událost!

Možná pro mnohé z vás bude překvapením (stejně jako pro mě), že zrod zvonů je spjat právě s historií

naší obce, a to dokonce z rukou nejpovolanějších – věhlasného zvonářského rodu Manoušků. Pan Rudolf Manoušek (syn Rudolfa Manouška st., kterému se podařilo zapomenuté řemeslo v tradičně českém pojetí po téměř třech stech letech doslova vydupat ze země, sám založil zvonárnu v Brně-Husovicích) zde v době před druhou světovou válkou vybudoval podnik s názvem KOVOLIT R. MANOUŠEK A SPOL. Nutno dodat, že v malé, dosud poklidné zemědělské obci narazil nejprve na odpor, tehdejší radní měli obavy, že se ráz obce a její bezpečnost naruší, sousedé se obávali požáru, navrhovali tedy nějaké vzdálenější umístění za obcí. To zase nebylo přijatelné pro potřeby budoucí zvonárny, která musela stát přímo u silnice. Spory v obci byly značné, jak mezi radními, tak i občany – jedni se obávali, druzí se těšili na nové pracovní příležitosti. Nakonec však právě válečné ohrožení a flexibilita budoucí zvonárny, která by se snadno mohla přizpůsobit válečným potřebám státu (spolu s finanční podporou obci ve výši 7000 Kč, kterou poskytla společně podnik paní Kuttová) přispěly k souhlasu s plány, a tak výstavbě už nic nestálo v cestě.

Na místě budoucího Kovolitu stávala jedna z posledních doškových chalup v obci; už opuštěná, a tak sloužila jen jako rejiště a místo k dostaveničkům mládeži, jak nostalgicky vzpomíná pamětník nejpovolanější, náš kronikář pan ing. Jiří Saul. Byla již v dezolátním stavu, hrozilo její zřícení, a tak byla v roce 1936 stržena, aby uvolnila místo nové stavbě.

Na pana Manouška pamětníci dodnes vzpomínají v dobrém. Byl to takový slušný, hodný pán. Podporoval také místní hasiče, vlastně stál u zrodu jejich zdejšího sboru, nejprve sídlili přímo v areálu Kovolitu, poté jim pomohl vybudovat vlastní hasičskou zbrojnicu (nyní se zde hasí již jen žízeň, hasičská tradice v naší obci zanikla, takže z hasičky je dnes Hospůdka pod lípou).

V době války byla výroba zvonů samozřejmě pozastavena, zvony byly naopak hromadně zabavovány a roztavovány pro válečné účely (z Čech a Moravy jich bylo převezeno do Německa 12 000 ks), ovšem po válce nastala právě z těchto důvodů po zvonech veliká poptávka, bylo věcí hrdoosti každé obce vrátit je tam, odkud byly nepřáteli ukradeny. Manouškova dílna byla tehdy jedinou zvonárnou na území Československa (všechny německé firmy byly odsunuty), a tak byl její rozmach velmi rychlý.

Sledovat nákladáky naložené velikými zvony, to byl zážitek hlavně pro kluky, zvlášť když takový náklad směřoval třeba až do daleké Indie. *Přes naši obec až do okolí rozléhá se často libý zvuk zvonů*, dočteme se v zápise naší kroniky z té doby, *to v našem závodě Kovolit zkouší zvony*.

Smutný zvrat přišel po únoru 1948, kdy zvony, symboly naší mnohasetleté křesťanské tradice, přestaly být žádoucí. Výrobní zařízení bylo postupně zbouráno a přestavěno, výkresy, šablony a výpočty s tichým souhlasem státu rozkradeny a zneužity, pan Manoušek přesunut do Prahy.

Dnešní pokračovatel rodu, pan Petr R. Manoušek, vzpomíná, jak teprve v deseti letech zjistil, že jeho tatínek je vlastně zvonářem, který přišel o svou zvonárnu – celé roky o té bolestné etapě vůbec nemluvil. V šedesátých letech s uvolňováním poměrů však dostal šanci vybudovat si zvonárnu novou, tentokrát v Praze na Zbraslavi, a to už se malý Petr o tatínkově povolání nejen dozvěděl, ale začal mu tam také pomáhat a přirozeně se zaučovat.

A učil se dobře, protože už v sedmnácti letech se po tatínkově úrazu pustil do odlévání zvonů sám, dnes i on zasne nad svou tehdejší kurází. Filmové fajnšmekry jistě napadne podobnost se slavnou scénou z Tarkovského filmu Andrej Rublev, kde obrovská odpovědnost odlítí zvonu leží na podobně „starém“ mláděčkovi. Jeho tvůrčí zápas uprostřed drsných podmínek středověku se stává sugestivním

obrazem smyslu umění vůbec, proměňuje se v otisk křehkého člověka do díla přesahujícího jeho samotného někam k věčnosti a stává se rozhodujícím impulsem i pro tvorbu slavného malíře ikon. Nutno dodat, že tento film považují mnozí odborníci za vůbec nejlepší film všech dob.

I když už nežijeme ve středověku, o těžkostech, které musel překonávat, by mohl vyprávět i Petr Manoušek (a doufáme, že v některém budoucím čísle občasníku se nám s ním podaří udělat rozhovor). Zvonárnu jeho tatínka v České smetli komunisté, novou zbraslavskou pak velká voda při povodních r. 2002, od té doby se provoz kvůli nedostatečným protipovodňovým opatřením v této městské části a z byrokratických důvodů nepodařilo obnovit. Naštěstí solidární kolegové ze zahraničí poskytl panu Manouškovi zázemí, a tak jeho české zvony dnes vznikají v holandském Astenu, kam jejich tvůrce dojíždí. A i zde je třeba dodat, že pan Manoušek patří mezi světovou špičku ve svém oboru; o tom svědčí i fakt, že byl přizván k realizaci takové zakázky, jakou bylo odlít největšího výkvného zvonu na světě (váží přes 36 t, dozvuk má 15 minut, je umístěn v Japonsku na úpatí hory Fuji).

Asi je docela škoda, že přestože o panu Manouškovi vědí v dalekém Japonsku i jinde ve světě a rodovou značku *R. Manoušek Česká u Brna* má na sobě nejen jeden zvon po celé republice, v povědomí naší obce je poněkud zapomenutý. Možná je právě tento předvánoční čas vhodnou příležitostí, jak to napravit. Pokud budete mít 27. 11. cestu do Mikulova, máte šanci spatřit zde a především uslyšet Manouškovu Pražskou mobilní zvonohru během rozsvěcování vánočního stromu. Zastihnout ji můžete též 25. 12. na Staroměstském náměstí v Praze nebo v jedinečné atmosféře na lodi na Vltavě 23. 12. (více informací na www.carillon.cz).

A kdyby vám to náhodou nevyšlo, nevadí – tím nejkrásnějším zvukem zvonku bude jistě i u vás doma zvát Ježíšek ke stromku, a tak možná postačí aspoň krátká vzpomínka, která zalétně s vděčností nejen k němu, ale i k nositelům toho pradávného a obdivuhodného zvonářského řemesla.

Podle knihy *Zvonařství* (Petr R. Manoušek) a s laskavou pomocí pana Saula napsala Daniela Hrušková.

Prosba: *žádáme pamětníky, kteří mají další fotografie či vzpomínky související se zvonárnou a působením pana Manouška v naší obci, zda by se s námi o ně mohli podělit a poskytnout fotky k okopírování. Chystá se rozšíření výstavy o historii naší obce a rádi bychom pomohli i panu Manouškovi při přípravě expozice do zamýšleného muzea jejich zvonářského rodu.*

